

Izviešće

od slavne *jugoslavenske akademije* znanosti i umjetnosti kao upravljaljice nar. zem. muzeja podnešeno vis. zem. vladi o stanju istoga zavoda za god 1870

Visokoj kr. dalm.-hrv.-slav. zem. vladi!

Jugoslavenskoj akademiji čast je podstrti visokoj kr. zem. vladi konačni izvještaj o stanju narodnoga zemaljskoga muzeja tečajem minule godine 1870.

Uprava narodnoga muzeja primi, osim ustanovljenih paušala u iznosu od godišnjih 440 for. na ime za pisarnu (140 for.), za manje potrebštine (200 for.) i za ogriev (100 for.) jošte 1013 for. za umnožanje i popunjenje muzejskih sbirka. Ali u posljednjoj svoti idu po tamošnjem odpisu od 7 veljače pr. g. br. 1171/1869 800 for. za naknadu potroška za boce i stakla iz računa g. 1869, tako da je uprava primila u smislu odpisa od 27 srpnja pr. god. br. 1648 samo 213 for. od one tisuće, koja je određena za naučna putovanja i popunjivanje sbirka; prem neznade, kano što je svojom predstavkom od 9 studenoga br. 173 očitovala, u što je ostatak od 787 for. potrošen.

U što je muzejski prihod od 440 i 1013 for. potrošen, razjasnjuju priloženi pod A. B. C. i D. računi.

Iz prva se tri računa razabire, da dosadaniji paušali za manje potrebštine i ogriev nisu dostatni, te se prvomu imalo pripomoći sa 158 for. 55 novč. iz dotacije za putovanja i popunjivanje sbirka; a od paušala za ogriev bi još za zimu 1869-70 potrošeno 97 for. 70 novč. tako, da su preostala za ovu zimu samo 2 for. 30 nov. Pošto zavod nije mogao biti bez ogrieva: to je privremeni čuvar po njegovu izvještaju od 31 prosinca br. 137 nabavio za ovu godinu devet hvati drva, nadajući se, da će se iznos od 120 for. naknadno doznačiti. U ostalom akademija je predstavkom od 4 srp

nja br. 79 pozornost visoke vlade za ovaj nedostatak svratila; te se uzda, da će ga ovogodišnji proračun sasma ukloniti. Po dojakošnjem se izkustvu izkazuje nužda, da se paušal za manje potrebstine poviši bar na 400 for., a onaj za ogriev bar na 300 for.

Tko uzme u obzir, koliko se u naše doba cienes starine i prirodnine, pa kolik novac nude za nje ini bogatije od našega obskrbljeni zavodi: taj će rado priznati, da uprava muzeja nemo-gaše za ono nekoliko stotina forinti nabaviti mnogih i dragocienih predmeta. Ona je medju tim iz one neznatne dotacije popunila u arkeologičkom razdjelu numismatičku sbirku kupnjom starih (oko 100) dalmatinsko-grčkih i sredo-viečnih jugoslavenskih (prieko 30) novaca, za tiem rimskih starina izkopanih u Solinu u Dalmaciji, medju kojimi se osobito odlikuje jedan krasan dobro sačuvani kip iz mramora, dvie krasne glave, tri ogromne žare, i nekoliko mramornih ploča s nadpisi. Osim ovih i drugih starina nadjenih na domaćem zemljištu nabavljeni su preko gradačkoga Johaneuma njeki predmeti iz švaicarskih jezerskih gradjevina na ime 19 komada nadjenih u Robenhausenu poznatim starinarom Messikomerom, koji služe za razjašnjenje drugih iste vrsti i dobe starina, nalazećih se u arkeologičkom razdjelu našega zavoga. Napokon je iz iste dotacije kupljena za prirodoslovni razdjel Zeleborova malakologička sbirka sastojeća iz 250 vrsti i razlika konkilija, medju kojimi imade vriednih iz naše vojničke krajine; te je nabavljen i jedan majmun.

Popunile su se sbirke takodjer darovi naših rodoljuba, koji se rado siećaju našega zavoda od prvoga mti postanka. Tim je putem u arkeologičkom razdielu priraslo sbirci starina mjedne dobe više komada izkopanih u Slavoniji u gradiškoj pukovnji a poklonjenih mačovačkim župnikom Lukom Iličem, sbirci staroga oružja jedna kaciga, glyptici 5 intaglia i 1 kamea, numismatici 1 keltički, 11 zlatnih, 161 srebrni i 555 bakrenih rimskih i kasnijih novaca. Sbirke prirodoslovnoga razdjela narasle su sbirkom udove Corradinieue u Trstu, koju je kupio za 600 for. i darovao našem zavodu hrvatski rodoljub trgovac Miroslav Bakarčić, u kojoj imade svakojakih životinja i njih okostnica, školjka, korala, spužava, ruda itd. Mnoge su životinje slabo sačuvane; ali je muzejski pre-parator popravio do 18 sisavaca i 150 ptica. Na dalje su se umnožale: antropologička sbirka sa dva predmeta, sbirka sisavaca sa 12 domaćih životinja, erpeteologička i ichtiologička sa nekoliko

komada, bilinik javno-cvijeća sa više stotina komada iz Dalmacije; za tim paleontologička sbirka s ostanci velikoga mastodonta (*Mastodon giganteus*), naime zdelicom, desnom oplećnicom i kralježkom, na dalje s kostorogom fosilnoga bivola, oboje dar dra. Andrije Kezmana, liečnika u Županji u Slavoniji, gdje su ovi ostanci nadjeni. Ova se zbirka popunila još s mnogo komada kostiju fosilnih veleživaca, nadjenih u Dravi, a pokloni jih Poppel, c. kr. mjernik u Belovaru. Napokon geologičkoj sbirci prisprije nekoliko ogleđa iz zagrebačke gore. I mineralogička zbirka naraste sa nekoliko ruda, medju kojima dva komada zlatne rude, poklonjena Kačićem-Dimitrićem.

Ovo je prirast prošle godine to iz dotacije to iz darova. Od darovatelja valja osim jurve pohvaljenih napomenuti gg. Vukotinić, Dragutina Pogledića, Ivana Vončinu, prof. Köröskénija, Tomislava Padavića, Iv. Krapca, Ant. Simonića, Baraća, Pilara, Brusinu itd. Ako taj prirast i nije velik, daje ipak svjedočanstvo, da zbirke našega muzeja polagano rastu, a rasle bi još više, da imade većih novčanih sredstva. Iz ovoga nedostatka nije se prošle godine mogao poprimiti jedan od najizdašnijih načina za razvijanje toga zavoda, koj je i njegovim ustrojstvom propisan, naučno naime putovanje po našoj domovini u svrhu arkeologičkoga i prirodoslovnoga iztraživanja.

Uredjenje obstojećih zbirka nije se prošle godine onako pomaklo, kano što je uprava muzeja sama željela, prem bi se ono sada moglo prospješiti, pošto je imenovanjem dra. Gjüre Pilara za pristava u prirodoslovnom razdjelu našem zavodu prikupljena nova sila. Sbirke prirodoslovnoga razdjela podieljene su izmedju oba pristava tako, da su Spiri Brusini povjerene antropologička, zoologička i botanička, a dru. Gj. Pilaru paleontologička, geologička i mineralogička. Ali osim toga, što su muzealne prostorije zapremljene bile pravoslovnom akademijom i državnim računovodstvom, te se ondje, dok nisu izpražnjene, nisu mogle smiestiti zbirke, dvie su još zaprieke, zbog kojih nisu se prirodoslovne sbirke mogle urediti ili nikako ili njeke veoma polagano: nestašica naime potrebitih ormara i strukovnih djela. Na prvu se akademija tužila u svakom godišnjem izvještaju; pa se raduje, što će je tekuće godine nestati, po što je ovogodišnjim proračunom određen trošak za ormare, i već taj posao, kano što se čuje, povjeren poduzetniku. Slabije je skrbljeno, da se nabave strukovna djela, i druga

za iztraživanje potrebna sredstva. Istina je, prošle godine bi doznačeno 700 for. za nabavu prirodoslovnih djela, koja su već naručena i stranom ovamo stigla; te će se račun vis. kr. vladi podneti, čim druga naručbina iz Berlina prispije. Ali iz ove se svote moglo samo po koje djelo nabaviti za pojedine prirodoslovne struke, osebna pako strukovna djela, i onako veoma skupa, nisu se mogla naručiti, bez njih se pako nemogu sbirke onako urediti, kako to znanost zahtjeva i kako su ini muzeji, imajući bogate knjižnice, uređjeni. U nas su prirodoslovne nauke do najnovijega vremena posvema na ugaru ležale; s toga postojeće knjižnice imadu najmanje skupocjenih prirodoslovnih djela. Ako se indi želi i u toj, za razvitak zemlje i naroda toli koristnoj struci, iole napredovati: neće drugo preostati, nego da zemaljsko zastupstvo uvrsti u godišnji proračun muzejski oveću svotu za jedan put, ili bar tisuću for. za godinu tečajem više godina.

U tih okolnostih, gdje n. pr. paleontologička i mineralogička zbirka velikim dielom leži na podu, bez ormara i strukovnih knjiga, radnja se pristava prirodoslovnoga razdjela ograničila ponajviše na znanstveno označivanje pojedinih prirodnina, koliko su iz ono nekolicke djela, što jih muzejska knjižnica sada imade, upravo umjeli i mogli. Tako je prošle godine u paleontologičkoj zbirci označeno više od 150 ogleđa; tiem imade na novo označenih ogleđa 240, a preostaje jih do 200. U mineralogičkoj zbirci prelazi broj novo označenih ogleđa 600, a muzej ima, osim u staklenih ormarih, po prilici još toliko amo tamo ponamještenih. Ovdje je takodjer zavedena ručna zbirka u malenih staklenkah, kojih imade sada 60 sa raznimi rudami. Misli se, ako novčana sredstva dopuste. još ove godine urediti laboratorij u muzejskoj sgradi za praktičke poslove u lučbi, mineralogiji i geologiji. Ali tako za laboratorij kano za putovanja u svrhu iztraživanja zemlje potrebiti su neki strojevi, koje valja umah nabaviti.

Arkeologičke se zbirke mogu lasnije urediti za to, što već sada imadu kakove takove ormare. Njeka su strukovna djela nabavljena bar za uredjenje numismatičke zbirke, kano numismatičko djelo Cohena (za carske novce) i Sabatiera. Ali još se imadu nabaviti za uredjenje drugih novčanih zbirka, kano starogrčke itd. tako, da se i u ovom razdielu ukazuje skoro jednaka oskudica kano u prirodoslovnom. Ali pošto su gotovi ormari i imade bar nekolicke numismatičkih djela: to se moglo i prošle godine nastati.

viti uredjenje bar numismatičke, ove u arkeologičkom razdjelu najbogatije sbirke. Tu su već uredjeni i popisani novci celtski, rimsko-konsularski, bugarski, srbski, bosanski, dalmatinski srednjega vieka, dubrovački i mletački. Kako se odavle vidi, dala se kod uređivanja prednost novcem domaćim i onih država, s kojima je naša domovina stajala u staro doba u doticaju užjem. Osim numismatike posvema je uređjena i sbirka egipatskih starina, koju je glasoviti strukovnjak prof. dr. Brugsch od prije bio opisao.

Kako bi zbirke narodnoga muzeja došle svietu na znanje, poče se uređivati i „*yiestnik zem. nar. muzeja*“, kojega će prva svezka skoro na svietlo izaći. U tom muzejskom organu opisati će se polagano sbirke kako budu uređjene, te će on služiti miesto muzealnoga kataloga.

Muzejska pinakoteka umnožena bi slikami Martina Luthera, Lovre Medici i Hinka VIII kralja englezkoga, što no jih pokloni gr. Alcksandro Erdödi, k tomu dviema slikama iz domaće poviesti od slikara Mückea, koje predstavljaju umorstvo Ljutomisla i smrt hrvatskoga kralja Stjepana II, što no jih sabor kupi za naš zavod.

Muzejskoj je knjižnici malo priraslo, ako izuzmemo djela, koja našem zavodu šalju c. bečka i magjarska peštanska akademija, i geologički zavod u Beču; valja ipak iztaknuti prekrasan dar c. kr. nadkomorništva dvorskoga u Beču, djelo naime „*die hervorragendsten Kunstwerke der Schatzkammer des österr. Kaiserhauses*“. Ali nije mnogo ni vriedno umnažati knjižnicu, kada nije do sada prenešena u nove sobe muzejske, niti su gotove stalaže za uredjenje, čemu su uzroci gore navedeni. Nadati se ipak može, da će se i ova tegoba još tekuće godine ukloniti, pošto su na ručene stalaže i doznačena tisuća for. za uredjenje biblioteke.

Iz ovoga će izvještaja sama visoka kr. vlada razabrati, što je zemaljskomu muzeju neobhodno potrebito za njegov razvitak. Jugoslavenskoj akademiji čast je svoj predlog svesti u ove točke:

- a) da se čim prije urade ormari za zbirke i stalaže za knjižnicu.
- b) da se zaključkom sabora 186⁵/₇ god. ustanovljeni paušali u budućem muzejskom proračunu povise, i to za manje potrebnosti na 400 for., za ogriev na 300 for. najmanje, a da se za ogriev dve godine 120 for. naknadno doznači, čim bi se pomenuti dug podmirio.
- c) da se akademiji u smislu njezinoga dopisa od 3 prosinca br. 200 doznači tisuća for. za uredjenje m. knjižnice odredjena saborom.

- d) da se akademiji doznači ovogodišnja u proračunu uvršćena dotacija za popunjenje zbirka i za putovanje, kano i posebna svota od 2000 for. doznačena za prirodoslovno iztraživanje zemlje, koje će ona odrediti, čim vrijeme dopusti.
- e) da se u budući proračun uvrste dvie tisuće for. za nabavljenje knjiga i strukovnih djela, kano i strojeva potrebitih za učena iztraživanja; i napokon
- f) da se rieši ovdješnji podnesak od 6 svibnja 1869, br. 98*.

Jugoslavenska će akademija iz svih sila nastojati, da se povjereni njezinoj upravi narodni zemaljski muzej razvije na korist i slavu narodu i domovini; a nemože sumnjati, da će ju u tom trudu podupirati zemlja, narod i vlada, jer bez ove podpore njezin bi trud ostao jalov i bezuspješan.

Iz skupne sjednice dne 29 siečnja 1870.

Jugoslavenska akademija znanostî i umjetnosti.

Dr. Rački.

Dometak

k izjasnenju trogirske olovne ploče.

Izpravljajuć natisak ove znamenite olovne ploče, od koje na koncu svezka pridodajemo sliku, podublje proučismo pismo njezino na samu izvorniku, i čini nam se, da smo gdje-kuda koješta našli, što popunjuje ili bezsumnjivo izpravlja gori navedeno čitanje rimskoga i glüchstädtškoga strukovnjaka, te i to naše čitanje ovdje primećujemo.

+ . . . qui te portent ¹
 + + in nom dñi iheso cri. ²
 ti denontio tibi inmon ³
 dissime spirete tarta ⁴
 5 ruce quem angelus gabriel ⁵
 de catenis igneis religa . . .
 qui habet decemilia barbar . . . ⁷
 post resurrectione uinist. ⁸
 in galilea ibi te ordinavit u. ⁹

* Tiče se izbora čuvara, obavljena još 3 svib. 1869. Ovako i u lanjskom izvještaju. I vis. zem. sabor isto se tako u proračunu za god. 1870 izrazio.
 Ured.